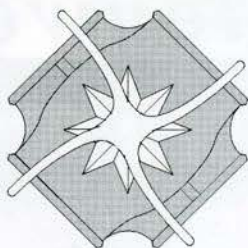

De Nieuwe Zelfzwichter

in dit nummer

- Redactioneel
- Boerderij Zuidpool
- VVGM-ledenvergadering
- Jaarverslag 2002
- Molennieuws
- Gildenieuws
- Verzekeringen
- Molentocht
- Cd-rom
- Molenassen De Muinck Keizer (vervolg)
- Verstild verleden (44)
- Windmotoren
- Molens on line
- www.groningermolens.nl
- Project De Widde Meuln
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- Agenda

Colofon

De Nieuwe Zelfzwichter

Jaargang 7, no. 2

juni 2003

ISSN 1386-4920

De Nieuwe Zelfzwichter is het kwartaalblad van de gezamenlijke molenorganisaties in de provincie Groningen.

Het blad verschijnt in de maanden maart, juni, oktober en december. Leden van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens en leden van de Stichting De Groninger Molen ontvangen het blad automatisch.

Niet-leden kunnen zich op dit periodiek abonneren voor €14,00 per jaar (4 nummers). Losse nummers kosten €3,50 (exclusief porto).

Redactie:

Aweg 5^c, 9718 CS Groningen, tel. (050) 312 16 94

J.C. van Driel - Groningen, G. Geertsema-ten Broek - Groningen,

H.A. Hachmer - Nieuwe Pekela, G. Koster - Peize, M. Strijkstra-

Kalk - Groningen, D. Lippe - Groningen (lay-out).

Opgave lidmaatschap + abonnement:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens,

t.a.v. Ledenadministratie, Aweg 5^c, 9718 CS Groningen

Participanten:

- Vrienden van de Groninger Molens, tel. (0597) 59 19 31
- Stichting De Groninger Molen, tel. (050) 312 16 94, fax (050) 314 25 84
- Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen, tel. (050) 3014039. J-J. Sterenberg (secr.), De Vliet 5, 9781 NR Bedum

Molenbureau

Het gemeenschappelijke adres voor alle informatie over molens, de redactie van De Nieuwe Zelfzwichter, de secretariaten van de participanten in De Nieuwe Zelfzwichter is:

Aweg 5C, 9718 CS Groningen, telefoon (050) 312 16 94.

E-mail: groninger.molens@fmog.nl

Het molenbureau is geopend op de OCHTENDEN van MAANDAG t/m DONDERDAG en eventueel op andere tijden na afspraak.

Groninger molenarchief:

Het Groninger Molenarchief, Wedderstraat 39, Veele

(9541 ED Vlagtwedde)

0599-312185 (dinsdag), molenarchief@hetnet.nl

Aan dit nummer werkten mee:

H. Berends, M.H.A. Berghuis, J.C. van Driel, L. Duijm, G. Geertsema-ten Broek, J. Gramsbergen, L. Groenewold, H.A. Hachmer, A. Hoogduin, G.J.F. Koster, K. v.d. Laan, L. Peihak, B. Poppen, H. Prenger, J-J. Sterenberg, A.M. Strijkstra, M. Strijkstra-Kalk, G.J. de Vries, D. Wijchgel, D.J. v.d. Zee

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Grafische basisvormgeving: Biche Eleveld bNO, Groningen
Drukwerk: Zodiak Groep - Groningen

Oplage:

850 exemplaren

Sluitingsdatum kopij: 1 september 2003

foto omslag:

Marius Biesheuvel probeert de korenmolen Windlust (22) te Overschild. [16] aan te duwen maar het zal hem niet lukken: er is te weinig wind.

Foto: Dennis F. Beek, Hoogezand

- 2 • **Redactioneel**
- 3 • **De rosmolen in de boerderij Zuidpool in Usquert**
Met oogkleppen op rondjes lopen om het wiel opnieuw uit te vinden?
- 6 • **Ledenvergadering van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens**
Willekeurig feit: de vrijwilligersgroep rond molen De Wachter is veel groter dan het aantal aanwezigen op de voorjaarsvergadering.
- 8 • **Jaarverslag 2002 Vereniging Vrienden van de Groninger Molens**
- 9 • **Molennieuws**
*Rotary-geld moest rollen om een tandwiel te veranderen in een bonkelaar.
Bij Ander molennieuws leest u onder andere hoe u een prijs kunt verdienen met schrijven over molens.*
- 16 • **Gildenieuws**
Een verticale waterstroming bracht de molen niet in beweging.
- 18 • **Hoge premies bedreigen windmolens**
Ties Kalk als journalistenvanger - Waar is de magische fluit?
- 19 • **Molentocht door Twente en de Achterhoek**
De horeca heeft zich uit de markt geprijsd: met zelfgesmeerde boterhammen de bus in.
- 20 • **Cd-rom met een inventarisatie van de Groninger molens**
Om molenaars een enquête te laten invullen is wel een stormpje nodig.
- 22 • **Molenassen van De Muinck Keizer (vervolg)**
Een scheiding en een tweedekanshuwelijk.
- 23 • **Verstild verleden (44)**
Een persoonlijke aanstekelijke mix van een meeuw, een Volvo en een molen - dat is pas chemie.
- 24 • **Reacties op de Eerste Nederlandsche Windmotorenfabriek**
Reacties (ook chemie), daar doet de redactie het voor.
- 25 • **Molens on line**
Neem uw sok met oude Duitse Marken mee als u molens in Ostfriesland gaat bezoeken.
- 26 • **Bezoekers op de homepage van de Groninger molens**
Gooi geen oude statistieken weg voor de nieuwe Groninger site klaar is.
- 27 • **Project Widde Meuln in Ten Boer**
In café 't Iopje werden plannen gesmeed voor een ambitieus jobje.
- 28 • **Prins Bernhard Cultuurfonds**
Voor niets gaat de zon op, maar anjers hebben veel financiële kunstmest nodig.
- **Agenda**

Zoals de voorplaat bewijst, draaien molens niet van wind alleen. Ze hebben af en toe een flinke zet nodig - letterlijk van bekwame molenaars en figuurlijk van subsidiënten, sponsors en van bezoekers die bewijzen dat molens de moeite waard zijn. Wat subsidiënten drijft, is moeilijk te achterhalen; wie het eerst komt, die het eerst maalt, is in de molenwereld waarschijnlijk uitermate goed van toepassing. Laat aankomen bij de ambtelijke molens heeft het psychologische voordeel dat de aanvraag op het moment van beslissen nog tamelijk vers in het geheugen ligt of dat restanten in de geldbuidel moeten worden weggewerkt. Hoe dan ook, naast het Prins Bernhard Cultuurfonds en het H.S. Kammingafonds heeft ook de Provincie Groningen nog een zeer forse bijdrage geleverd aan de financiering van de molenfolder. Waarvoor ons aller dank!

Bezoekers, ze komen of ze komen niet en daar is maar weinig invloed op uit te oefenen. We kunnen niet veel méér doen dan de toegankelijkheid verbeteren, voorzover dat kan (mag) in verband met de veiligheid, en de aantrekkelijkheid vergroten (idem dito). Wat aantrekkelijk is, is een kwestie van smaak en daarover valt te twisten zoals u weet. Een rustplaats langs een fietsroute vereist misschien een picknicktafel en verkoop van volkorenbroodjes, pannenkoeken en priklimonade en op de achtergrond accordeonmuziek. Inzicht in de originele werkwijzen in en met molens is echter weer niet of moeilijk verenigbaar met grote groepen bezoekers. Originaliteit van oude monumenten is al helemaal een lastige afweging als het gaat om nieuwerwetse veiligheidsregels. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg houdt zich nog steeds van de domme / heeft (nog) geen standpunt / wil niks zeggen / zal later vanuit de achterhoede terugslaan... We weten het eenvoudig niet: ambtenaren van die dienst staren tot nu toe zwijgend voor zich uit als ze er op de man af naar worden gevraagd.

Eigenaars van molens zijn net als werkgevers verantwoordelijk voor de veiligheid van de werkomstandigheden. Hoever gaat dat? Het Europese Hof heeft uitgesproken dat die zorg in eerste instantie een zaak is voor het bedrijf en dat die niet zomaar mag worden uitbesteed aan een Arbodienst. Onze eigen Hoge Raad besliste onlangs dat men de verantwoordelijkheid voor veiligheid op de werkplek niet zonder meer volledig mag afschuiven op de werkgever. Een cateringwerkneemster die in de hand met een nieuw mes witte broodjes sneed en daarbij te ver doorschoot, mag niet haar werkgever verwijten dat hij haar niet expliciet voor de scherpte heeft gewaarschuwd. Ze had moeten weten dat messen om witte broodjes te snijden nu eenmaal zeer scherp moeten zijn. Gewoon eigen schuld dus (de Volkskrant, 27 mei). Welke consequenties heeft dit arrest voor molenaars?

De Nationale Molendag van dit jaar hebben we weer achter de rug: een traditie, een gewoonte, een gebeurtenis die niet veel afwijkt van andere zaterdagdagen in het jaar... Voor het eerst sinds de TROS de Nationale Fietsdag overnam was er in het NOS-journaal sprake van dat langs sommige fietsroutes "enkele" molens geopend waren. Daar sloven we ons nu voor uit! Dat wil zeggen: sommigen. De kopijdatum van het tweede nummer van *De Nieuwe Zelfzwichter* valt met opzet na de Nationale Molendag zodat de redactie langere of kortere verslagen en wederwaardigheden nog zou kunnen meenemen. De oogst is mager dit jaar.

De rosmolen in de boerderij Zuidpool in Usquert

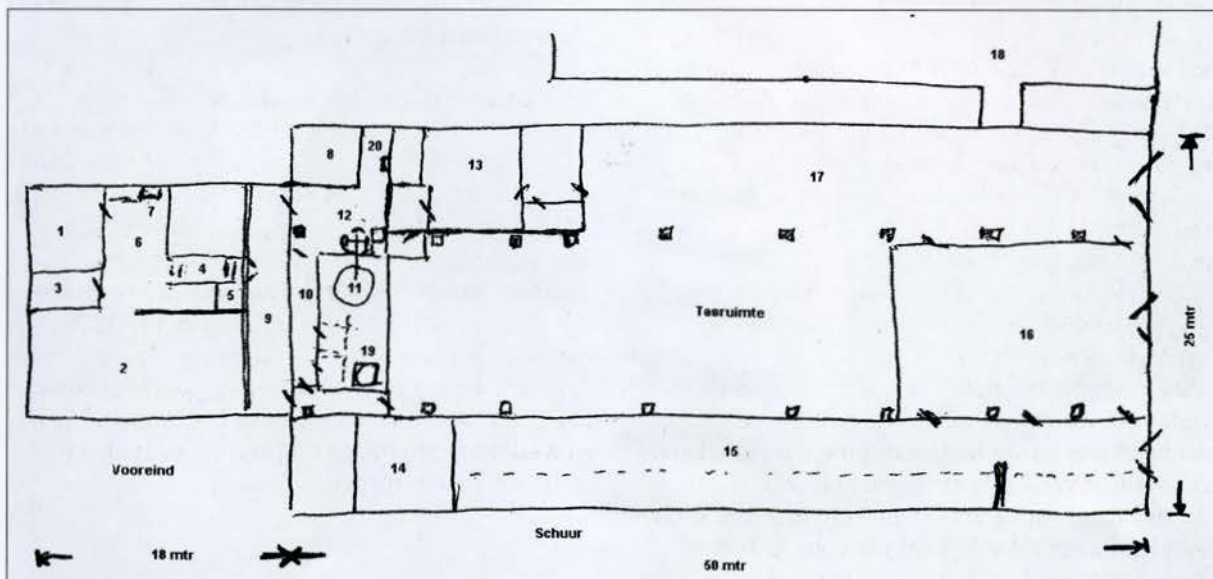
In het kader van het Jaar van de Boerderij behandelen de vier hoofdartikelen dit jaar allerlei aspecten van rosmolens en andere met spierkracht aangedreven molens. Hier volgt een enigszins bewerkte beschrijving van een particulier initiatief tot restauratie van een rosmolen op basis van gegevens verstrekt door de eigenaar H.G. Nijholt.

In 1988 kocht de familie Nijholt de boerderij Zuidpool (gebouwd in 1852). Vanaf de aankoop is er hard gewerkt om de boerderij weer in originele staat terug te brengen. Op de plaats waar vroeger in dergelijke boerderijen een roskarnmolen was ingebouwd, vond de heer Nijholt onder de zaadbeun

sporen van de paardenaandrijving en verder sporen van de karninrichting.

Omdat rosmolens als aandrijving maar in geringe mate gedocumenteerd zijn, is het moeilijk een verantwoord restauratieplan te maken dat recht doet aan streekeigen kenmerken. Na overleg met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg kwam de heer Nijholt in contact met A.J. Yzerman, die in de jaren zeventig bouwhistorisch onderzoek heeft verricht naar rosmolens in de provincies Groningen en Friesland. De globale werking van roskarnmolens is al door J.C. van Driel beschreven in nummer 2003/1 van *De Nieuwe Zelfzwichter*.

Na een lange periode van onderzoek kon de heer Nijholt een verzameling restanten van een rosmolen overnemen van het museum Welgelegen te Leens. Deze rosmolen is van het Hogelandster type, met houten conische wielen; een arbeidsintensieve,

Plattegrond van het bedrijfsgedeelte van boerderij Zuidpool; ter plaatse van het vooreind is de kelder getekend (opmeting H.G. Nijholt, 1-2-2003)

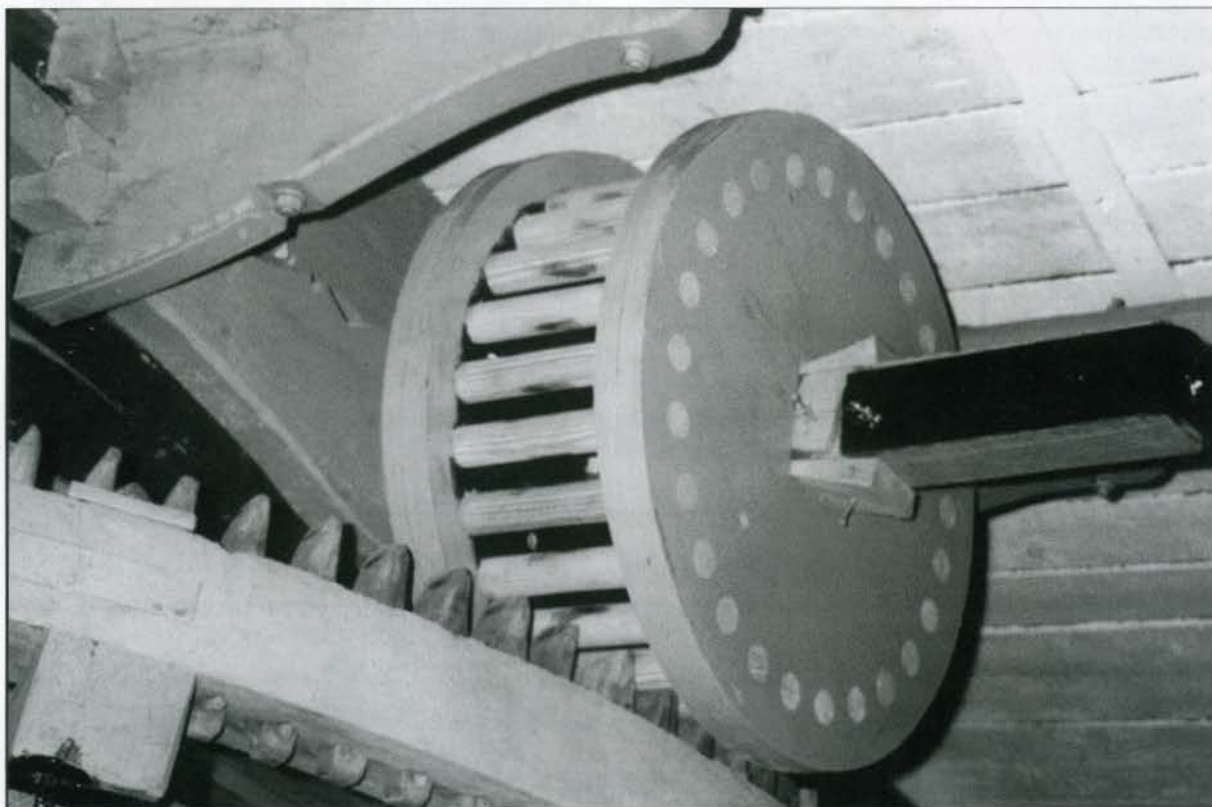
1 Keuken	5 Bedstee	9 Benedengang	13 Arbeidershuis	17 Wagengang
2 Melkkelder	6 Natte keuken	10 Duustergang	14 Spoelkeuken	18 Friese schuur
3 Gereikast	7 Pomp	11 Rosmolen	15 Koegang	19 Maalstoel
4 Gewelf keldertrap	8 Meidenkamer	12 Karnhuis	16 Paardenstal	20 Puthok

maar geruisloze constructie. Ondanks alle beschadigingen bleken de hoogte en de breedte overeen te komen met de ruimte waar in de boerderij Zuidpool vroeger de rosmolen moet hebben gestaan. Die locatie is herkenbaar aan de *pot* (een zwerfkei met een gat erin die als lagering diende voor de taats van het molenrad). Het hout van de spil van dat rad rotte meestal het eerste weg bij de taats als gevolg van de paardenurine. Dat er sets nieuwe kammen voor de wielen nodig waren is al haast vanzelfsprekend; nieuwe schoren in het molenwiel moesten dit weer in model brengen. Voor een deel moeten zulke constructies opnieuw worden uitgevonden op basis van de teruggevonden restanten en de gangbare molenbouwpraktijk.

Het drijfwerk boven de karnton (50:15 kammen) wordt bekrachtigd door een as die van het rosmolenwiel komt, aan de andere kant van de muur. Het rosmolenwiel heeft 100 kammen aan de bovenzijde en het drijft een schijfloop (26 staven) aan op een ijzeren as die door de muur naar de karnruimte gaat. De overbrengingsverhouding is dus bijna 13:1. Bij een normaal rondgaand paard maakt het roerwerk ongeveer 250 omwentelingen per minuut in

de karnton met een inhoud van ongeveer 550 liter. Een rosmolenpaard moet een rustig, betrouwbaar en werklustig paard zijn. Meestal was het een enigszins bejaard dier dat een speciaal plekje had verworven in de boerenfamilie en dat daarom nog niet de gang naar de slager hoefde te maken.

Het paard was achter met een knuppel aan de dissel op de spil en vooraan met de halster verbonden aan de molenspil. Het leidsel stuurt het paard steeds naar één kant (naar binnen), zodat het rond liep in plaats van rechtuit. Om afleiding en duizeligheid te voorkomen liep het paard met oogkleppen of zelfs een blinderend masker. De meiden moesten om beurten erop toezien dat het paard doorsjokte. Daartoe waren er aan de kant van de rosmolen raampjes in de meidenkamer: het karnen ging ook door in de nacht. De personeelskamers waren gelegen aan de *duustergang* (in tegenstelling tot de gang in het voorhuis waar licht binnenviel door het raam boven de deur). Vooral in de warme zomer moest de aangezuurde middagmelk snel worden gekarnd tot boter; dat kon niet wachten tot de volgende dag.

Schijfloop

Foto: H.G. Nijholt, Usquert

Ingespannen paard
Foto: H.G. Nijholt, Usquert

Meestal had men alleen een rosmolen voor het karnen. Maar op de grotere bedrijven, zoals de Zuidpool, was er ook vaak een tweede drijfwerk voor de malerij. Hier werd graan gemalen voor eigen gebruik, onder andere voor veevoer. Ook werden in de tijd dat de hekelmachines kwamen daarvoor rosmolens ingezet. Een hekelmachine is een dorsma-

chine met een ronddraaiende trommel met pennen die het graan uit een schoof trekken die er voor werd gehouden. De hekelmachine werd aangedreven door een touw dat twee keer om rosmolenwiel lag en dat buiten de ruimte onder de zaadbeun met een snaarwiel de hekelmachine aandreef.

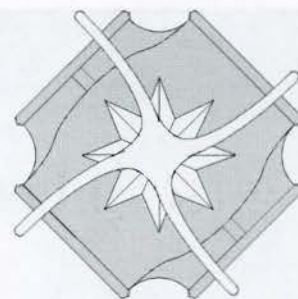
De rosmolen in boerderij de Zuidpool is dit jaar op afspraak geopend voor rondleidingen. De boerderij is geheel ingericht als een Hogelandster boerderij uit 1850-1900. Heel bijzonder is de keuken in de kelder met bedstee en gereikast. De bedrijfsgebouwen zijn ingericht met beslag en gebruiksvoorwerpen uit de tijd dat het paard nog centraal stond in de bewerking van de grond. Er zijn permanent acht paarden aanwezig, waarvan zes Groningers. Alle voorwerpen komen uit een gebied rond de boerderij met een straal van 15 kilometer.

Verder zijn in de schuren de uitrusting, de voertuigen en het geschut uit de periode 1812-1912 gestald van de Stichting Historie Koninklijke Nederlandse Veldartillerie. De paarden worden behalve voor landbouwdemonstraties en koetsritten ook gebruikt voor het verplaatsen van de kanonnen. Rondleidingen en demonstraties uitsluitend op afspraak van 1 mei tot 1 oktober.

H.G. Nijholt,
0595-433682,
Streeksterweg 70,
9988 PB Usquert.

Ledenvergadering van de vereniging Vrienden van de Groninger Molens

Voorjaarsvergadering woensdag 7 mei 2003 in
molenmuseum 'De Wachter', Zuidlaren.

Afzeggingen van H. Wolthuis, B. Oomkens,
mevr. G. Koster.

1. Opening (20:05 uur)

In zijn openingswoord begint de voorzitter met het verwelkomen van C.E. van der Horst en T. de Jong, ere-leden, T. Kalk, vertegenwoordiger van de Stichting De Groninger Molen, en L. Duijm en C. Kosmeier van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen. Verder noemt de voorzitter de interessante locatie van de vergadering en vertelt iets over het Molenmuseum *De Wachter*.

De activiteiten wat betreft de voorbereiding van het samengaan van de drie Provinciale molenorganisaties in een nieuwe organisatie worden belicht. Een beleidsplan voor deze nieuwe organisatie, waarin de ideeën van bestuur en commissies een plaats krijgen, is in de maak. Voor de vorm van de nieuwe organisatie wordt gedacht aan een federatie of een vereniging naar voorbeeld van De Hollandsche Molen. In de najaarsvergadering kunnen hierover verdere informatie en voorstellen worden verwacht.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

Als ingekomen stuk wordt genoemd een brief van Stichting Het Groninger Landschap. Deze geeft daarin te kennen de Amerikaanse windmotor van de VVGM te willen kopen voor herplaatsing, en wel in de Kropswolderbuitenpolder. Deze verkoop zorgt voor een hernieuwde ingebruikstelling van deze molen. Dit voorstel is door het bestuur en de koop is onder kleine voorwaarden gesloten. We verwachten dat de molen al dit najaar geplaatst gaat worden (zie ook in de rubriek Molennieuws). Verder wordt het overnemen van het bestuur van de Stichting Groninger Molenvrienden door een nieuw bestuur genoemd. De naam van de stichting is daarbij veranderd in Stichting Widde Meuln. Deze doorstart is onder grote belangstelling van onder meer gedeputeerde J.C. Gerritsen op 25 april uitgedragen. Er is een nieuwe uitgave in de reeks 'Op Molenpad', nu voor de provincie Drenthe. Het is de bedoeling

dat dit jaar ook voor Groningen een deeltje in die reeks wordt gerealiseerd, met ondersteuning vanuit de gezamenlijke PR-commissie.

3. Notulen najaarsvergadering 2002

De notulen van de najaarsvergadering zijn reeds gepubliceerd in *De Nieuwe Zelfzwichter* 2002/4. Veranderingen in de notulen worden niet aangedragen en de notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

4. Jaarverslag 2002

Het jaarverslag is voor de vergadering uitgedeeld en wordt aan de vergadering voorgelezen door de secretaris. De tekst staat elders in dit blad. Na voorlezing worden geen op- of aanmerkingen gemaakt en het jaarverslag wordt daarop vastgesteld.

5. Jaarrekening 2002

De jaarrekening is voor de vergadering uitgedeeld en wordt aan de vergadering gepresenteerd door de nieuwe penningmeester, G.J. de Vries. Vragen worden gesteld over dalende giften, dalende ledenaantallen en de lage opbrengst van het winkeltje. Na beantwoording van de vragen wordt de jaarrekening vastgesteld.

De kascommissie bestaande uit B. Poppen en mevr. I. Wierenga is op 25 april 2003 bij de voormalige penningmeester L. Venema geweest om de financiële verslaglegging over 2002 te controleren.

B. Poppen is op de vergadering aanwezig en na het uitspreken van waardering voor de werkwijze van de penningmeester vraagt hij de vergadering de penningmeester te dechargeren. Dit wordt onder applaus gedaan.

Twee nieuwe kascommissieleden worden benoemd: J.C. van Driel en H. Vink stellen zich beschikbaar.

6. Jaarplan 2003

Het jaarplan 2003 is uitgedeeld aan het begin van de vergadering en wordt voorgelezen door de secretaris. In grote lijnen is het jaarplan 2003 gelijk aan het concept jaarplan 2003 zoals gepubliceerd in *De Nieuwe Zelfzwichter* 2002/4. Van Driel vraagt hoe

het zit met het vertrek van de voorzitter W. Veen van de stuurgroep die plannen opstelt voor het samengaan van de Provinciale molenorganisaties. De voorzitter meldt dat de stuurgroep zonder voorzitter onverkort doorgegaan is met de plannen en dat een concept beleidsplan in juni klaar zal zijn. De molenexcursie komt ter sprake. Vorig jaar kon deze geen doorgang vinden. In 2003 wordt door G. Koster en H. Noot een molenreis georganiseerd naar molens in Twente (zie de uitnodiging elders in dit blad).

7. Begroting 2003

De begroting 2003 is voorafgaand aan de vergadering uitgereikt. De begroting wordt door de penningmeester gepresenteerd. J.C. van Driel merkt op dat de bijdragen van leden misschien wat pessimistischer moeten worden begroot. B. Poppen voegt hieraan toe dat het ledenaantal daalt. Verder merkt B. Poppen op dat begroten van opbrengsten voor advertenties op de websites erg optimistisch is. De penningmeester deelt de zorgen van deze leden. Hij hoopt dat wat betreft internet advertenties een andere aanpak dan tot nu gevolgd meer succes zal hebben. C.E. van der Horst vraagt hoe het moet met leden die de contributie nog niet betaald hebben. De penningmeester zegt hiervoor adequate maatregelen te zullen ondernemen. De begroting wordt hierna vastgesteld.

8. Bestuurs Samenstelling

Het bestuurslid G. Koster is aftredend, maar herkiesbaar. Er hebben zich geen tegenkandidaten gemeld. De vergadering herkies G. Koster bij acclamatie. Het bestuur bestaat hiermee uit G.J. de Vries (voorzitter/penningmeester), A.M. Strijkstra (secretaris), H. Wolthuis (lid), en G. Koster (lid). Daarmee zijn er drie vacatures in het huidige bestuur. Tijdens de vergadering melden D. Reitsema en mevr. M.H.A. Berghuis-Beneker zich aan als aspirant-lid. Zij zullen voor de volgende bestuursvergadering worden uitgenodigd.

9. Rondvraag

B. Poppen vraagt naar de stand van zaken van de projecten Erfgoededucatie en Michigan Desk. Hiervoor heeft hij vragenlijsten ingevuld en opgestuurd, maar daarna heeft hij er niets meer van gehoord. T. Kalk antwoordt dat er beweging in beide projecten zit, maar dat Michigan Desk mogelijk niet zo actief is vanwege de internationale verwickelingen van de Verenigde Staten. Verder noemt T. Kalk het plan om een cd-rom met molengegevens te produceren. Hiervoor is een mailing uitgegaan naar

moleneigenaren en vrijwilligers waarin gevraagd wordt om basisgegevens van hun molens verkregen van De Hollandsche Molen te verifiëren. B. Poppen biedt de gegevens zoals op de website van de Groninger molens aan als aanvulling hierop. J.C. van Driel vraagt om kopij en noemt de deadline voor kopij voor De Nieuwe Zelfzwichter 2003/2 op 19 mei 2003. Verder noemt hij dat het jaarthema voor het blad de relatie van molens met de boerderij is (Jaar van de Boerderij) en vraagt hij specifiek naar verhalen rondom dat thema. T. Kalk meldt dat de PR-commissie in het persbericht voor de Nationale Molendag de relatie van molens met Boerderijen heeft aangedragen. T. de Jong meldt dat de molen *Zwakkenburger* binnenkort weer klaar is. L. Venema meldt dat de *Zwakkenburger* op 4 juni wederom per schip zal worden terugvervoerd naar zijn standplaats. Hierna sluit de voorzitter de vergadering.

10. Sluiting (21:15 uur)

Na een korte koffiepauze toont dhr. E.J. ten Cate, molenaar van de molen *De Wachter*, een video over het Molenmuseum *De Wachter*. Dit museum bestaat uit een veelvoud van verschillende bezienswaardige onderdelen: een ouderwetse kruidenierswinkel, een molenmakerswerkplaats, een reconstructie van een kruidenmalerij, een windmolen met twee koppels stenen, een olieslagerij volgens de oude methode, oliepersen, een aantal stoommachines, een smederij, een bakkerij en een bakkerswinkel. Na de video gaat hij dieper in op de geschiedenis van het museumcomplex, het ontstaan en de groei van het museum en hoe het museum gerund wordt met ongeveer 100 vrijwilligers.

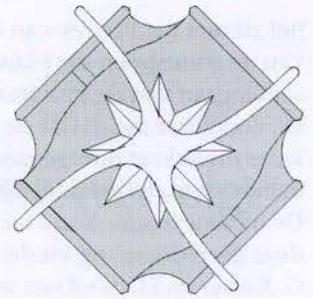
De avond wordt afgesloten om 22:30 uur.

Groningen, 14 mei 2003

Arjen M. Strijkstra, secretaris

Jaarverslag 2002

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

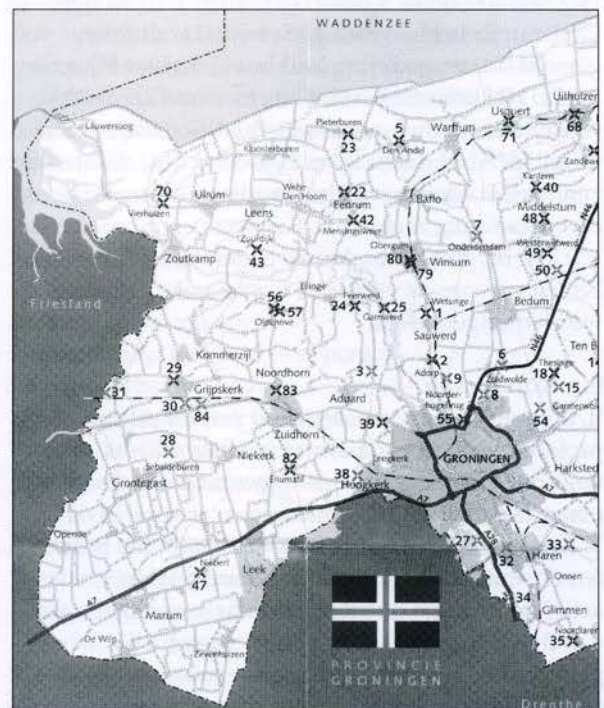

Ook in het jaar 2002 is veel aandacht, tijd en energie van bestuur en commissieleden besteed aan verbeteringen in de wijze waarop de doelstellingen van de Vereniging kunnen worden bereikt in de huidige tijd. De grondgedachten hierbij zijn de noodzaak tot professionaliseren door het groeiende tekort aan vrijwilligers en het beter uitdragen van de doelstellingen naar de maatschappij. Nauwere samenwerking met de twee andere provinciale molenorganisaties is daarvoor nodig. Mogelijkheden daartoe zijn onderzocht door mevr. Tineke Prins van de Rijksuniversiteit Groningen. Over dit onderzoek is een rapport geschreven waarin voorstellen tot samenwerking staan. In de voorjaarsvergadering heeft mevr. Prins hierover een voordracht gehouden. De intentie tot verregaande samenwerking is duidelijk aanwezig bij de drie molenorganisaties. Een stuurgroep bestaande uit twee personen uit elke organisatie, ondersteund door Marit Brinks van de Hanzehogeschool, is in december gestart en zal in juni een beleidsplan klaar hebben. Dit beleidsplan beschrijft de activiteiten van een organisatie die de drie provinciale molenorganisaties omvat, en een visie hoe de Groninger molens voor de komende 5-20 jaar werkend in stand kunnen worden gehouden. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn goed georganiseerd molenbehoud, vergroten van het provinciaal en lokaal maatschappelijk draagvlak en het verbeteren van ondersteuning van vrijwilligers.

De planmatige werkwijze van commissies heeft in 2002 wat meer handen en voeten gekregen. Er is een lijst van onderwerpen in de maak waarmee de actieve vrijwilligers van de PR commissie, de reiscommissie, de technische commissie en de archiefcommissie bezig zijn. Er is ook een tweede lijst in de maak van activiteiten die de commissies wel zouden willen doen, maar waar bij gebrek aan mensen geen tijd voor is. Deze lijsten zullen binnenkort op de website worden geplaatst. Deze concrete lijsten van activiteiten en plannen kunnen als inspiratiebron gaan dienen voor leden die zich concreet willen inzetten voor de Vereniging.

In 2002 zijn twee ledenvergaderingen gehouden. De

voorjaarsvergadering is gehouden in maart in het wijkcentrum *Het Dok* in Groningen. Tijdens de vergadering zijn het jaarverslag en het financieel verslag door de leden vastgesteld. Er is een verhaal gehouden door mevr. Tineke Prins over haar onderzoek over de samenwerking van de molenorganisaties, en een voor-presentatie over de later uitgegeven molenbrochure door de voorzitter. De najaarsvergadering vond plaats in *Het Maarhoes* in Westerwijrtwerd. Rondom deze vergadering kon de in restauratie zijnde korenmolen *Zeldenrust* worden bekeken, en werd over historie en activiteiten rondom de restauratie door Arnold Bosch een voordracht verzorgd. Het aantal betalende leden bedroeg 649 aan het einde van het jaar 2002, waarbij 4 nieuwe leden konden worden bijgeschreven en 7 leden zijn overleden.

De PR-commissie heeft in 2002 de nieuwe molenbrochure uitgegeven. De vormgeving is verzorgd door Derk Jan Tinga. De foto's van de molens zijn gemaakt door Harmannus Noot en Lucas Venema. De brochure is gedrukt met financiële steun van de Provincie Groningen, het Prins Bernhard Cultuurfonds Groningen en het H.S. Kammingafonds. Vooral de Provincie Groningen was gecharmeerd van de projectmatige aanpak, wat ook hoop geeft voor toekomstige plannen die bij de Provincie als project worden ingediend. Voor het Groninger molenweekend zijn persberichten verzonden aan provinciale en regionale kranten. Aan moleneigenaren en vrijwillige molenaars zijn posters met een aankondiging voor het Groninger Molenweekend opgestuurd. Op zaterdag 25 mei is er een werving voor vrijwillige molenaars gehouden op molen *De Onrust* te Oude Pekela. De belangstelling op de dag zelf was helaas gering. Er zijn naar aanleiding van de wervingsdag uiteindelijk toch nog vijf vrijwillige molenaars in opleiding genomen. Voor het vastleggen van verhalen en de geschiedenis van oude molenaars en molenmakers is een globaal draaiboek voor een videoregistratie opgesteld. Sietske Bezema en Jan Hazelhoff gaan de interviews hiervoor uitvoeren. Er is een concept PR-plan voor regionale moleneigenaren opgesteld. In dit concept PR-plan is aangegeven hoe en wanneer een regionale moleneigenaar het meest succesvol de publiciteit kan zoeken bij gebeurtenissen rond zijn molen. Er zijn plannen in ontwikkeling voor een cd-rom met foto's en gegevens van de Groninger molens. Hiervoor zijn de vrijwillige molenaars gevraagd de gegevens van de website van de Vereniging De Hollandsche Molen te controleren en te actualiseren.

De website heeft wat betreft onderhoud en actualisering een grote stap voorwaarts gemaakt dankzij de inspanningen van Bob Poppen. Pogingen om per brief adverteerders te werven zijn helaas op niets uitgelopen.

Het produceren van het blad *De Nieuwe Zelfzwichter* wordt al sinds jaar en dag door de harde kern van de redactie op voortreffelijke wijze gedaan. De professionele inbreng vanuit het molenkantoor is daarin een belangrijke factor. Echter, nog steeds is er een probleem met het verkrijgen van kopij in de vorm van verhalen over molenzaken en het molennieuws. Voor zowel mooie of interessante verhalen als voor belangrijk of minder belangrijk nieuws is altijd ruimte.

De reiscommissie heeft geprobeerd om mensen te interesseren voor een molenreis naar Vlaanderen, om ook eens de wat meer geharde molengeïnteresseerde te bedienen. Helaas was er voor dit idee niet genoeg respons om de reis uit te voeren.

De activiteiten die in het molenarchief worden uitgevoerd, hebben als kernpunt het ontsluiten van archiefmateriaal voor belangstellenden, voor onderzoek, etc. Dit doen de archiefmedewerkers op voortreffelijke wijze, onder meer door elke dinsdag het archief open te stellen, beeldmateriaal te digitaliseren en steeds meer delen van het archief te indexeren voor automatische ontsluiting. Het archief werd door 38 belangstellenden bezocht, op zoek naar molengegevens en genealogische informatie. De collectie van het archief is in 2002 uitgebreid met boeken, tekeningen, foto's, documenten, plakboeken en een zeer uitgebreide diaverzameling. Daarnaast is onder meer informatie verstrekt aan het Dagblad van het Noorden en de Molenstichting Drenthe.

Evenals in 2001 heeft de technische commissie zich in 2002 vooral bezig gehouden met de gevolgen van de Arbo-wet voor de molenwereld. Verreweg de meeste molens in Groningen zijn bekeken. Inmiddels voldoen vele Groninger molens aan de verplichtingen van de Arbo-wet. Dit is uiterst belangrijk want deze ontwikkeling garandeert dat er geen molens onverhoopt door Arbeidsinspectie zullen worden beboet of gesloten.

Als laatste een noodkreet: tijdgebrek wordt bij het ondertallig bestuur een steeds nijpender probleem. Na het stoppen van de penningmeester Lucas Venema in januari 2003 bestaat het bestuur uit slechts vier (!) personen. De bezetting is veel te klein om productief te zijn, en statutair niet correct. Dit kan slechts verbeteren door de inzet van nieuwe bestuursleden.

Dan rest nog het bedanken van de actieve commissieleden die zich in 2002 op allerlei terreinen vrijwillig hebben ingezet voor de Groninger molenzaak!

Groningen, 7 mei 2003
Arjen Strijkstra, secretaris.

Molen nieuws

De nummering tussen () verwijst naar de nummering in het Groninger Molenboek – 2de druk, welke is uitgegeven in 1981; tussen vierkante haken staat het nummer zoals het gebruikt wordt op de kaart in de brochure *Molens in Groningen*.

Poldermolen Koningslaagte (13), Zuidwolde [9]

Half april is de renovatie van molen *Koningslaagte* begonnen. Allereerst is molenmaker Dunning uit Adorp begonnen de kleppen te openen en het kapotte houtwerk van het onderste end te verwijderen. Hierna zijn de molenmakers aan de gang gegaan met de voorbereidingen voor de terugplaatsing van de bovenas. In het aan de overkant van de sloot gelegen weiland is een houten paal geplaatst en aan de zijde van het fietspad ook. De askop werd via een lange stalen pijp ondersteund met dommekrachten; met zware staalka-

bels werd de askop gezekerd aan de genoemde palen.

De dinsdag na de paasdagen was het dan zover. Met vereende krachten werd de as inclusief het gevluht opgevijseld. Het geheel heeft twee dagen in beslag genomen, maar uiteindelijk is de as zonder hulp van een kraan weer op zijn plaats teruggekomen (de molen is niet bereikbaar voor een mobiele kraan).

Hierna kon de schade pas goed worden opgenomen, die viel gelukkig erg mee. Na het terugplaatsen van de as zijn de kleppen en treklatten verwijderd. Ook de slechte hekstocken zijn eruit. De molen staat nu praktisch kaal.

Op dit moment zijn de molenmakers bezig met de windpeluw. Toen de oude in stukken verwijderd werd, bleek hier een constructiefout. Normaal gesproken is de windpeluw met zwaluwstaartverbindingen

bevestigd aan de voeghouten. Deze verbindingen ontbraken bij de oude windpeluw van de Koningslaagte. Na het verwijderen van de windpeluw bleken de koppen van de voeghouten en ook de tempelbalk zodanig verrot te zijn, dat reparatie nodig is. Als dit voltooid is, zullen spoedig de windpeluw en het voorkeuvelens geplaatst worden. Daarna zal de molenmaker bij het ophekken de zelfzwichting voorzien van nieuwe aluminium kleppen.

Korenmolen Olle Widde (23), Ten Post [17]

Van alle windborden zijn de kluften vervangen en alle windborden zijn opnieuw geschilderd. Ook zijn de bordschroten op alle enden vernieuwd. De kruihaspel is voorzien van een lagering. Ten slotte zijn langs de stelling de aansluitpunten voor de bliksemafleider vernieuwd.

Korenmolen Aeolus (29), Farmsum [21]

Zaterdag 30 augustus 2003 zal er rond de molen feest zijn ter gelegenheid van het feit dat het 25 jaar geleden is dat de molen na zijn verplaatsing is heropend. In 1971 kocht de gemeente Delfzijl de sterk vervallen molen. Het zou echter nog tot 1976 duren voor er iets mee gedaan werd. Op de oude locatie was de molen zodanig ingebouwd dat hij hier niet meer tot zijn recht kwam. Er werd besloten de molen te verplaatsen naar de hoek Borgweg – Molenstraat waar vroeger ook al een molen gestaan had. De bouw daar verliep voorspoedig tot woensdag 1 september 1976. Deze dag zou het achtkant geplaatst worden. Tijdens het hijsen hiervan begaf de arm van de kraan het met als gevolg dat de heleboel naar beneden stortte. Ter plaatse is toen een nieuw achtkant gebouwd. Dit had tot gevolg dat de oplevering ruim een half jaar vertraging opliep. Op 12 augustus 1978 kon de molen dan toch feestelijk in gebruik worden genomen. Sinds die tijd wordt

Molen Koningslaagte, Zuidwolde
Foto: D. Reitsema, Midwolde

Aeolus, Farmsum
Foto: L. Peihak, Delfzijl

de molen door vrijwilligers draaiende gehouden. Om de kwarteeuw te vieren zijn er op 30 augustus van 10:00 tot 16:00 uur diverse activiteiten in en om de molen. In de molen is een foto-expositie over de Aeolus. Rond de molen is er een rommelmarkt/braderie, live muziek en demonstraties line-dance en er wor-

den pannenkoeken gebakken. Bij voldoende wind wordt er ook gemalen.

Komt allen 30 augustus naar Farmsum!

Poldermolen De Witte Molen (49), Glimmen [34]

De poldermolen aan de A28 wordt gerestaureerd (zie onderstaande foto's). Nu hoeven al die automobilisten geen ingezonden stukjes meer te schrijven dat de molen nooit draait!

Aangetast linkervoeghout
Foto: D.J. v.d. Zee, Groningen

Voorzoom van de binnenroe uitlijnen
Foto: D.J. v.d. Zee, Groningen

Poldermolen De Jonge Held (57), Leegkerk [39]

De achtkante, met riet beklede bovenkruier op stenen veldmuren staat er mooi bij. De eigenaar, Molenstichting Westerkwartier, heeft de molenmaker opdracht gegeven om dit jaar een nieuwe houten vijzel aan te brengen, zodat de molen weer echt kan malen. Molenaar Hilbrand

De molenaar van *De Jonge Held* timmert aan de weg
Foto: G. Geertsema, Groningen

E. Hut draait nu vijf jaar op *De Jonge Held* en heeft op de zolder een tentoonstelling ingericht van nestkasten en vele soorten en maten. Ook is er een uitgebreid assortiment houten speelgoed te koop. Een verrassende expositie, echt de moeite waard! Er zijn zo'n 35 soorten kasten te koop. Er is al een insectenblok voor € 2,00. Voor diverse soorten mezen, roodborstjes of huismussen zijn er nestkasten die ongeveer € 8,00 kosten. De grootste variant is een duiventil van € 75,00.

Koren- en pelmolen *Hollands Welvaart* (64), Mensingeweer [42]

De molen heeft een nieuwe molenaar: Paul Dijkema. De website van De Hollandsche Molen meldde in het overzicht van de op Nationale Molendag geopende molens: Molen zal draaien, koffie, thee, fris en koek verkrijgbaar. De molen ligt aan het Pieterpad. Info: Tel: 0595-491550

Esther en Menke, twee jonge vogeltjes
Foto: G. Geertsema, Groningen

Korenmolen *Entreprijs* (98), Kolham [63]

Het is maandagavond 19 mei, 's avonds om zeven uur. De regen komt met bakken uit de hemel, maar niemand vindt dit erg. Molenaar Bergman van de *Entreprijs* te Kolham heeft de grote deuren van de molen met reden opengezet. En dat is niet alleen om te schuilen. Binnen treffen wij mensen van de Slochter Molenstichting, van de vereniging Dorpsbelangen Kolham, van de Vriendenclub van de molen, maar ook een grote schare leden van de Rotary Hoogezand-Sappemeer. De heer Fransen van de Rotary gaat kort in op de rol van de Rotary en het beleid dat zij voeren ten aanzien van het steunen van goede doelen waarbij de voorkeur uitgaat naar moeilijk te financieren projecten die in de directe omgeving spelen. Tijdens een bridgedrive heeft men daarom geld ingezameld voor molen de *Entreprijs*. Het is weliswaar bekend dat er subsidieregelingen bestaan

om molens te restaureren, maar met name de grote eigen bijdrage die binnengebracht moet worden gaf de doorslag. Plus het feit dat het markante punt aan de horizon verdwenen is, dat je vertelde "Ik ben bijna thuis".

Een andere aanleiding was de actie tot het adopteren van molenonderdelen. Het logo van de Rotary is een tandwiel. Daarom zou het mooi zijn om zoveel geld in te zamelen dat een molenwiel geadopteerd kon worden. Toen de heer Fransen aan de heer Muntendam, penningmeester van de molenstichting, onder applaus de cheque overhandigde werd duidelijk dat het doel was gehaald. De Rotary adopteert de bonkelaar voor de somma van 3200 euro. Gelukkig kon de heer Groenewold van de molenstichting aan de hand van een tekening de aanwezigen direct duidelijk maken wat een bonkelaar is en waar hij in de molen thuishoort. De aanwezigen waren zo enthousiast dat er nog wat kleurenposters werden verkocht en Dorpsbelangen kon een aantal vogelhuisjes kwijt, alles ten bate van de molen. Inmiddels heeft de molenstichting zoveel geld ingezameld, dat financieel gezien al met fase 1 van de herbouw kan worden begonnen. Het wachten is nog op een beschikking van de Rijksdienst voor Monumentenzorg. Als die eenmaal binnen is, is het bestuur van plan om direct een nieuwe stelling te gaan aanbesteden.

Koren- en pelmolen De Hoop (114), Garsthuizen [67]

Eind april zijn door molenmaker Doornbosch nieuwe wiggen aangebracht in het bovenwiel. Dit was nodig omdat het bovenwiel de afgelopen jaren steeds verder naar achteren schoof zonder dat daarvoor een duidelijke oorzaak was te vinden. Na demontage bleek dat de oude wiggen van een te zacht materiaal waren gemaakt. Door het veelvuldig vangen van de molen zijn de wiggen aan de achterzijde samengedrukt

waardoor het bovenwiel richting de bonkelaar schoof. In het najaar zal de molenmaker het gevlucht van de molen aanpakken.

Tijdens Nationale Molendag vonden diverse activiteiten in en rond de molen plaats. Zo was de molen stempelplaats voor twee fietsroutes. Ter versterking van de inwendige mens werden door de plaatselijke VVV pannenkoeken en koffie verkocht. In het kader van het Jaar van de Boerderij gaf het shantymusor uit Muntendam een uitvoering voor de molenschuur. De vrolijke muziek trok dermate veel hongerige en dorstige belangstellenden dat de dames van de VVV al snel door hun 200 pannenkoeken heen waren. Al met al was het een zeer geslaagde molen-dag in Garsthuizen.

Windmotor Kropswolder-buitenpolder

De VVGM heeft haar Amerikaanse windmotor verkocht aan de Stichting Het Groninger Landschap voor herplaatsing in de Kropswolderbuitenpolder aan het Foxholstermeer in de nabijheid van de locatie waar vroeger het dieselmemaal stond. In juli zal de overdracht in het veld symbolisch worden bezegeld.

Inmiddels is een restauratiebestek gemaakt voor de bovenbouw (de windmotor) door de Vic. De Stuurstichting. Het ligt bij drie aannemers met een verzoek om offerte. Het gebouwtje en de vijzel worden samen met al het andere betonwerk verbonden aan de waterinlaat en de vispassage (die met de molen één constructie gaan vormen) bij een andere aannemer aanbesteed. Vanaf juli a.s. zal het werk in uitvoering worden genomen. In het terrein zal van de bovenbouw lange tijd niets te zien zijn.

De andere windmotor van de Stichting Het Groninger Landschap (van het type Record), komt ook aan het meer te staan doch veel verder weg

in de Westerbroekstermadepolder ter hoogte van de kijkhut. Op de Hercules-windmotor in Leinwijk bij Kropswolde zaten vanaf het begin (in 2000) drie vrijwillige molenaars. Dit groepje is inmiddels uitgedund tot één, wat veel te weinig is. Voor de controle van het mechaniek en het klein onderhoud van stalen windmotoren wil de stichting meer vrijwilligers werven. Aan het eind van het jaar 2003 heeft de Stichting Het Groninger Landschap drie windmotoren. Men streeft naar een stabiel team van zes vrijwillige molenaars. Meer daarover in het herfstnummer van De Nieuwe Zelfzwichter.

In het blad *Golden Raand* (d.d. 6 juni) van de Stichting Het Groninger Landschap kunt u nu al meer lezen.

Ander molennieuws

Vrienden en vriendinnen van korenmolen Wilhelmina (87)

Voor de in 1907 in Noorderhoogebrug [55] gebouwde molen is onlangs een vriendenorganisatie opgericht ter ondersteuning van de molenactiviteiten, zoals het beheer van de winkel, pannenkoeken bakken, rondleidingen en klein onderhoud in samenwerking met de molenaars Hendrik Jan en Mieke Berghuis. De molen (in eigendom bij de Molenstichting Hunsingo e.O.) haalde onder andere de pers met het Avondmalen, dat dit jaar op 25 oktober zal plaatsvinden van 18:00-22:00 uur.

Meld u aan als vriend(in) van de Wilhelmina en maak uw financiële steun (> € 5,- per jaar) over naar bankrekening 3058.32.859 t.n.v. Molenstichting Hunsingo/Vrienden van de Wilhelmina te Groningen. De vrienden ontvangen vier keer per jaar een nieuwsbrief en een uitnodiging voor een zomerse "Vrienden van de Wilhelmina-avond".

I.J. de Kramer-prijs

De vereniging voor molinologie TIMS Nederland en Vlaanderen looft voor de tweede maal een publicatieprijs uit ter waarde van € 2000,- aan de auteur(s) van een recente publicatie of een manuscript met een wezenlijke bijdrage aan de verdieping van de molinologische kennis binnen het Nederlandse taalgebied. De vereniging beoogt hiermee het molinologisch onderzoek en de publicatie van onderzoeksresultaten te stimuleren. Alleen studies die op eigen, origineel onderzoek zijn gebaseerd, dingen mee.

Gegadigden dienen zich schriftelijk te melden bij het secretariaat vóór 1 mei 2004 onder bijvoeging van drie exemplaren van hun werk. Een deskundige jury zal de inzendingen beoordelen en de winnende studie selecteren. De uitreiking van de prijs is voorzien op zaterdag 27 november 2004.

De precieze voorwaarden kunt u vinden op de website <http://www.timsmills.info/reglement>. Voor nadere inlichtingen en een schriftelijke versie van de voorwaarden kunt u contact opnemen met onderstaand adres. Uw inzending kunt u ook naar dit adres sturen.

Secretariaat TIMS Nederland en Vlaanderen
p/a Leo van der Drift (070-3460885, leo.diederik@consunet.nl)
Groothertoginnelaan 174 b, 2517 EV Den Haag

Wisseling van de wacht

Sommigen onder u hebben het misschien al gemerkt: we hebben een nieuwe medewerkster op ons molenkantoor. **Hanny Postmus** heeft een volledige baan geaccepteerd bij de Stichting Oude Groninger Kerken en na ruim 14 jaar de molens vaarwel gezegd. Het bestuur van De Stichting De Groninger Molen en

haar collega's hebben met een gezellige Engelse *tea* afscheid van haar genomen waarbij natuurlijk ook enkele geschenken zijn overhandigd. Het bestuur en de medewerkers wensen Hanny het allerbeste voor de toekomst.

De molenstichting moest een nieuwe medewerker zoeken. Binnen de Federatie Monumenten Organisaties Groningen werd een interne sollicitatieprocedure opgestart en hier werd door **Aaf de Weerd** op gereageerd.

Aaf werkt part time op de Borg Verhildersum in Leens. Vanaf 1 januari werkt zij nu ook op het molenbureau. Op dinsdag- en donderdagochtend kunt u haar op het molenkantoor treffen of aan de telefoon krijgen.

We zijn erg blij dat de opengevallen plaats zo snel kon worden opgevuld en hopen dat Aaf het naar haar zin zal hebben binnen onze ploeg.

Namens het SDGM-bestuur,
Ties Kalk, secretaris.

Hanny en Aaf
Foto: G. Geertsema, Groningen

**VERSTOPPING ?
ALARMTELEFOON
050 - 5421890
24 UURS - DIENST**

- Rioolontstoppen
- Aanleg en reparatie
- T.V.-inspectie
- Gevelreiniging
- Impregneringen

PETER KUIL
REINIGINGS SERVICE

Noorddijkerweg 13
9734 AS Groningen

Tel. (050) 542 18 90
Fax (050) 542 37 78

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon (0570) 61 23 53

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*

Fa. DOORNBOS

A-Kerkhof 33
9712 BC Groningen
Telefoon: (050) 312 08 07

Fa. Dunning Molenbouw

Gespecialiseerd in het restaureren en het uitvoeren van
onderhoudswerkzaamheden aan koren-, pel- en poldermolens.

Provincialeweg 28
9774 PB Adorp
tel. (050) 3061221
fax. (0598) 450013
06 - 51856323
dunning.molenbouw@hetnet.nl

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzak voor: Volkorenmeel

*Hondensport, Vogelzaden,
Paardenvoerders, Vogels
Aquariumbenodigdheden,
Hengelsportartikelen
en alles voor Uw huisdieren*

Rijksstraatweg 135
(050) 535 02 15
Haren (Gr)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Een grote
collectie
in horloges,
zilver,
goud en
briljant.

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER REPKO

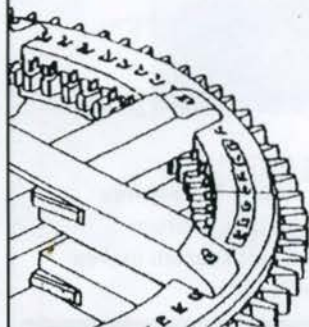
Herestraat 4
Groningen
tel. (050) 312 91 31

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60
telefax (0597) 59 11 76
mobiel 06 53 22 48 91

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

woe. t/m vrij. 14.00-17.00 uur
zat. 10.00-12.00 en 14.00-17.00 uur

Molenaar J.J. Pot
Telefoon (0598) 39 49 53

Naar windmolen

Joerwert

Te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenproducten
- ✓ (ook voor zelfbakkers/sters)

Donderdag, vrijdag en zaterdag geopend van
13.30 - 17.30 uur

Molenaar Rolf Wassens

☎ (0594) 62 15 45 / 62 19 45

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

⌘ Boerderijen

⌘ Villa's

⌘ Recreatiebungalows

⌘ Molens

⌘ Bungalows

Ook voor reparatie en onderhoud

tel./fax (050) 406 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

DE KAMERSPECIALIST

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

**Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanden.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.**

Eendrachtskade N.Z. 25

9718 BB Groningen

☎ (050) 313 34 16

Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

EENRUM

zelfs bij regen een zonnig dagje uit !!!

Rondom het Molenplein vindt U:

Molen de Lelie

Met bakkerijmuseum en ambachtelijk gebakken
oerbrood

Tel: 0595-491272

Aardewerkplaats de Volharding

Met ambachtelijk aardewerk uit de
hele wereld

Tel: 0595-401688

Abrahams Mosterdmakerij

met ambachtelijke mosterd en
azijnmakerij en sfeervol restaurant

Tel: 0595-491600

Kaarsenmakerij Wilhelmus

Met ambachtelijke kaarsen
productie en zelf kaarsen maken
Tel: 0595-491388

Compagnie Barrevoet

In de zomer 2003 speelt theatergroep Compagnie Barrevoet de voorstelling *LUW* die over molens gaat.

LUW ging in première op 14 juni j.l. tijdens het Oerol-festival op Ter-schelling. De voorstelling zal mogelijk in de maand augustus worden gespeeld bij bestaande molens in heel Nederland. De voorstelling is geschikt voor alle leeftijden. Wij houden u graag op de hoogte via de website www.groningermolens.nl maar u kunt ook het molenbureau bellen (tel. 050 3121694). Zie ook: www.conzumer.nl/barrevoet

'Er was eens...een dag zonder wind.' Het begin van een realistisch sprookje over een gestoorde molenaar die zijn lot in eigen hand wil nemen.

Aangemoedigd door een duivelse bakker draait hij dol in zijn fantasieën over het creëren van wind, het opslaan van wind en het feit dat de wieken altijd sneller kunnen draaien. Zijn knechten worden in zijn ideeën meegesleurd en er ontstaat een merkwaardige mierenhoop van drukdoende figuren die zich bezighouden met het produceren van (gebakken) lucht. Wrevel en onbegrip gaan deel uitmaken van het dagelijkse patroon. Er is geen tijd meer voor plezier. Als uiteindelijk de wind terugkeert is de molenaar reeds zo verblind door zijn gekte, dat hij de reusachtige wieken niet meer kan ontwijken... De wind heeft het laatste woord.

Molendag in Vriescheloo

Op zaterdag 10 mei was er weer de Nationale Molendag in combinatie met de landelijke fietsdag. Op *De Korenbloem* (16), in Vriescheloo [12] werd dit gecombineerd met een optreden van de plaatselijke zangvereniging Nieuw Leven in het kader van **Koren op de Molen**, een activiteit ter gelegenheid van het Jaar van de Boerderij die op meer molens zal plaatsvinden. Het experi-

In Memoriam Kees Perdok

Op 5 mei j.l. overleed op 75-jarige leeftijd onze trouwe medewerker en aller vriend Cornelis Hendrik Perdok, bij ons bekend als ome Kees. Ruim 20 jaar is hij bij ons actief geweest. Gekscherend zeiden we dat hij tot de inventaris behoorde. Op zaterdag was hij degene die 's middags de deur al los had en op ons zat te wachten. 's Winters brandde reeds de kachel en stond de koffie klaar.

Afgelopen herfst vertelde hij ons dat hij aan een slopende ziekte leed, die voor weinigen is te overwinnen. Hij zei toen: 'Ik moet alles inleveren wat ik in mijn leven heb geleend'. De molensleutel hoorde daar ook bij. Hij kwam hem persoonlijk teruggeven. Als hij een goede dag had dan kwam hij ons nog regelmatig bezoeken. Tot twee weken voor zijn einde zelfs nog. Wij zullen hem missen en wensen de familie veel sterkte met dit verlies.

Vrijwilligers molen *De Hoop* Garsthuizen

ment op de stelling viel zeer in de smaak. Een geslaagde kinderbraderie maakte het compleet. Al met al een zeer geslaagde dag, al had er voor de molens wel wat meer wind kunnen zijn. Ongeveer 300 bezoekers deden deze festiviteiten aan.

Voor de fietstocht Kouk'n Tocht, georganiseerd door fietsclub Toer 80 uit Bellingwolde bestond een goede belangstelling. De tocht leidde langs vele mooie plekjes in onze gemeente, waarbij ook een bezoek gebracht kon worden aan andere molens in onze gemeente.

Antiquariaat Papyrus: molenpublicaties

In mei verscheen van het antiquariaat Papyrus te Deventer de 50ste(!) verkooplijst over molens. Deze catalogus is op aanvraag gratis verkrijgbaar (0570-612461, stokroos-papyrus@worldonline.nl). De winkel in de Nieuwstraat 29 (7411 LG) is dagelijks geopend.

Arbo-project Groningen gestopt?

Op zondag 30 maart j.l., bezochten vier heren de Zaanse Schans. Op zich niet echt bijzonder. Opvallend was echter dat deze bezoekers slechts aandacht hadden voor één

molen, te weten de verfmolen *De Kat*. Deze bezoekers hadden een inspecterende blik in hun ogen. Nee, niet de schoonheid van het mechaniek had hun interesse, maar de veiligheid van de molen. U raadt het al, het betrof een vanuit Groningen overgewaaid Arbo-inspectie.

Piet Kempenaar heeft een bedrijf in de verfmolen die eigendom is van de Vereniging De Zaanse Molen. Niet alleen de veiligheid van de bezoekers, die altijd al een belangrijke plaats innam, gaf de doorslag om contact op te nemen met de Stichting De Groninger Molen. Een telefoontje van de arbeidsinspectie was de aanleiding de stichting te verzoeken behulpzaam te zijn bij het opstellen van een risico-inventarisatie.

Wat is mooier dan ter afronding van het Groninger Arbo-project een molen op de Zaanse Schans te inspecteren als afsluiting van het project. Cor Kosmeijer, Leen Duijm, Hay Janssen en Douwe van der Zee vertrokken naar de verfmolen *De Kat*.

De problematiek van het inventariseren van de risico's aldaar bleek complexer dan verwacht omdat het hier een vrijwilligersorganisatie

betreft die eigen molens bezit en onderhoudt. Piet Kempenaar huurt de molen en oefent een eigen bedrijf uit. Er worden rondleidingen verzorgd en er is een winkel waar diverse pigmenten worden verkocht. Het grootste probleem was, hoe veilig om te gaan met de toxische pigmenten. Aanvullend op de standaardchecklists heeft de Arbo Unie hiervoor diverse aanvullingen moeten maken.

Eén en ander is tot tevredenheid verlopen. De risico's zijn geïnventariseerd en Arbeidsinspectie die later langs is geweest kon zich vinden met de wijze waarop met die risico's wordt omgegaan.

Het Arbo-project is voor de provincie Groningen nu afgerond en wij wensen de Vereniging De Hollandse Molen veel sterkte toe om het Arbo-project nu landelijk in te voeren.

Groeten vanaf de Zaanse Schans van (v.l.n.r.) Piet Kempenaar (molenaar De Kat), Douwe v.d. Zee (SDGM), Hay Janssen (Arbo Unie), Cor Kosmeyer (GVM), Leen Duijm (GVM)
Foto: L. Duijm, Groningen

Gildenieuws

Verslag ledenvergadering Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen

Op 26 april j.l. vond in zaal De Wieken te Niebert de voorjaarsvergadering plaats van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen. Blijkens de presentielijst vonden

37 leden de weg naar Niebert; daarmee was de vergadering goed bezocht.

In zijn opening bedankte de voorzitter de aanwezigen voor de response op de onlangs gehouden erfgoed-enquête. De enquête is gehouden om te inventariseren welke activiteiten

plaatsvinden op en rond molens. In samenwerking met de Provincie willen de Groninger molenorganisaties tot een betere promotie van de molens komen. De resultaten van de enquête worden na de zomer bekend gemaakt. Uiteraard ontkwamen we ook nu niet aan het Arbo-project. Inmiddels zijn alle deelnemende molens gecertificeerd en zijn de veiligheidsnetten en valbescherming besteld. Eveneens gevolg van de Arbo-wet is, dat het huidige modelcontract voor de relatie tussen de vrijwilliger en de eigenaar aanvul-

ling vereist. Daarom is in samenwerking met de Arbo Unie een nieuw contract opgesteld. Het contract staat op de cd-rom met het veiligheidsplan dat de moleneigenaars eind mei in hun bezit zullen hebben.

Om het ambacht van het gortpellen te behouden wordt door het bestuur gewerkt aan een lesbrief. Deze lesbrief wordt gecombineerd met een praktijkles op de koren- en pelmolen *Ceres* in Spijk. Onder de aanwezigen werd een conceptprogramma verspreid waarin de belangstellenden

de gelegenheid krijgen om de diverse aspecten van het pellen te leren en zelf uit te proberen. Voor deelname aan de les wordt een kleine vergoeding gevraagd, maar daar staat een (gort)lunch tegenover. Verder werd door de penningmeester een kort verslag gegeven van de financiële positie van de afdeling. Onder de geïnteresseerden werd een overzicht van de financiën verspreid.

Na een korte schorsing voor een kop koffie was er gelegenheid voor de

rondvraag. De belangrijkste vragen hadden betrekking op de biotoopproblematiek rond de molen *Zuidwendinger* nabij Hoogkerk en de controle van de bliksembeveiliging. Na sluiting van de vergadering was er gelegenheid om het zeskant van *Niebert* te bezichtigen. Door het ontbreken van wind kon molenaar Ewoud Broekema ons geen draaiende molen laten zien, maar de uitgebreide collectie machines die hij in de molen heeft opgesteld, was een kijkje waard. In een ontspannen sfeer konden de aanwezigen de contacten weer eens aanhalen.

Examenresultaten

Dinsdag 20 mei j.l. zijn de molenaarsexamens op de zeskanter korenmolen van *Niebert* afgenomen. Beide Groninger kandidaten, dhr. T. Sleyfer uit Haren (instructeur L. Duijm) en dhr. N. Holman uit Blijham (instructeur B. Oomkes), mochten na afloop een positieve uitslag vernemen. Het bestuur feliciteert de kandidaten en hun instructeurs met dit goede resultaat en wenst de nieuwe molenaars veel maalplezier.

Behalve de twee Groninger kandidaten deed de uit Menaldum Friesland afkomstige H. Kuipers uit Menaldum examen (instructeur W. Hofkamp). Helaas kon hij de examinatoren niet overtuigen van zijn kunnen. (Uit rechtstreekse informatie aangepast door de redactie).

Zaterdag 24 mei j.l. werden op de *De Onrust* in Oude Pekela toelatingsexamens gehouden. Hiervoor hadden zich twee kandidaten aangemeld. De ene kandidaat bleek over genoeg kennis te beschikken om hem aan te melden voor het landelijke examen. De andere kandidaat kreeg het advies om het komende half jaar zijn kennis nog wat bij te spijkeren. Het bestuur wenst beide kandidaten veel succes bij de voorbereiding voor hun examens.

De in 2002 geslaagde vrijwillige molenaars bij de uitreiking van de getuigschriften tijdens de jaarvergadering van de Hollandsche Molen op 22 maart 2003 in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam. V.l.n.r. Hans Vink en Harmannus Smit (instructeur D.J. Tinga) en Peter Heidema (instructeur D. Wijgchel).

Foto: D.J. Tinga, Winsum

Hoge premies bedreigen windmolens

Dat was de kop boven een artikel in de Volkskrant van 27 januari 2003. Die maandag was ik toevallig op het molenkantoor om enkele zaken te regelen. Ik had het bewuste artikel niet gelezen maar journalisten van onze RTV Noord en Dagblad van het Noorden wel. En daardoor verloopt een dag - en naar later zal blijken een hele week - onverwacht heel anders dan ik me had voorgesteld.

aandacht schenken aan onze molens en de verzekering. Door dat artikel werd ik weer gebeld door VARA's ontbijtprogramma. Wederom werden opnames gemaakt en die werden op maandagmorgen 3 februari om half acht uitgezonden. Naar aanleiding van alle uitzendingen en publicaties heb ik veel reacties gekregen en dat is altijd leuk want dan weet je dat er naar wordt geluisterd.

Radio Noord belde met de vraag hoe het met onze molens in Groningen is gesteld wat betreft de verzekeringspremies. Nadat Gea Geertsema enige tijd met de verslaggever had gesproken kwam de vraag of iemand voor de radio tekst en uitleg wilde geven. Gea vertelde de man dat ik toevallig op kantoor was en gaf de telefoon aan mij.

Daarna was een afspraak snel gemaakt. Het was inmiddels half

twaalf geworden en men wilde graag om tien over twaalf met het artikel de lucht in.

Dus gauw naar huis gereden, het bewuste artikel en andere verzekeringsstukken doorgenomen en gewacht op de telefoon. Nu weet ik uit ervaring dat men zich altijd stipt aan de opgegeven tijd houdt. En inderdaad, om vijf over twaalf werd de telefonische verbinding tot stand gebracht. Na afloop van het vraaggesprek kwam de vraag of ook de TV-poot een opname mocht komen maken. Uiteraard werd ook hieraan voldaan want publiciteit voor onze molens kunnen we altijd wel gebruiken.

De volgende dag belde het Dagblad van het Noorden voor een telefonisch interview. Ook zij wilden

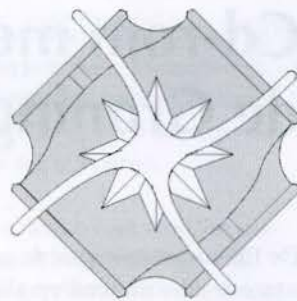
Verzekering brengt molens in problemen

Stichting De Groninger Molen: Water staat ons tot aan de lippen

Helaas sluipt er toch altijd wel een onvolkomenheid in de berichtgeving want ergens stond vermeld dat het komend jaar de premies met tien procent zouden worden verhoogd. Hier had moeten staan dat de premies sinds 11 september 2001 met ongeveer 10 procent waren gestegen. Dit jaar (2003) zullen de premies **niet worden verhoogd**. De heer Scheffer van de Onderlinge Brandwaarborgmaatschappij uit Deventer, de verzekeraar van veel molens, heeft mij in een telefonische reactie dit laten weten. Ik dank de heer Scheffer voor zijn snelle reactie en wil graag deze onbedoeld onjuiste berichtgeving hierbij rechtzetten.

Molentocht door Twente en de Achterhoek

Zaterdag 20 september 2003

Dit jaar is voor een iets andere opzet van onze jaarlijkse excursie gekozen.

We hebben gemerkt dat de steeds hogere wordende excursieprijs voor veel mensen een bezwaar vormt. Daarom is besloten de maaltijd te laten vervallen. De deelnemers hebben nu de vrije keuze om zelf een lunchpakket mee te nemen, maar tevens wordt de mogelijkheid geboden (voor eigen rekening) in een restaurant iets te gaan eten.

Uit het rijke aanbod van molens in deze streek hebben we een zo interessant programma samengesteld dat u het als molenliefhebber eigenlijk niet mag missen. We passeren zo'n vijftien molens en hiervan gaan we er zes bezoeken.

De eerste pleisterplaats is de olie- en pelmolen *De Pelmolen* in Rijssen waar we ook koffie drinken. De volgende te bezoeken molen is de *Wissinksmolen* in Usselo. Deze open standerdmolen uit 1802 heeft nog een poos in de achtertuin van een rijke textielbaron gestaan maar is later toch weer overgebracht naar zijn oorspronkelijke standplaats. Het is een vrij forse molen want de kast biedt ruimte aan drie zolders.

Vanaf Usselo gaan we naar Haaksbergen voor een bezoekje aan de *Oostendorper-watermolen*. Deze tot de verbeelding sprekende waterradmolen is gebouwd aan beide zijden van de Buurser Beek en beschikt over maar liefst drie raderen. Het gebouw met één rad is ingericht als oliemolen en het tegenoverliggende gebouw met twee raderen is de korenmolen.

In Rekken wordt de *Piepermolen* bezichtigd. Deze beltmolen heeft een fraai getailleerde stenen romp. Vanaf Rekken gaan we naar de *Mallumse molen* bij Eibergen. Dit is een enkelvoudige watermolen met onderslagrad.

Het laatste reisdoel is de houtzaag- en korenmolen *Agneta* in Ruurlo. De molen moet het momenteel op halve kracht doen want hij mist de binnenroede. Bij voldoende wind kan er echter wel op windkracht gezaagd worden. De zagerij kan echter ook elek-

trisch aangedreven worden. Er is ons toegezegd dat ze voldoende hout in voorraad hebben voor het verzorgen van een demonstratie houtzagen.

Op de terugreis pauzeren we nog voor een kopje koffie of thee.

Het vertrek is om 8:00 uur precies vanaf het NS-hoofdstation te Groningen en we proberen tegen 19:00 uur terug te zijn.

Aanmelding

Aanmelding uitsluitend door betaling van € 26,00 op gironummer 3866034 ten name van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens te Groningen. Op het giro- of bankformulier tevens vermelden: **Excursie 2003** en het **aantal deelnemers**. De inschrijving is in volgorde van binnenkomst en sluit zodra het maximum aantal deelnemers bereikt is. In verband met reserveringen moeten we een aantal weken van tevoren het aantal deelnemers weten. Wij verzoeken u daarom niet te lang te wachten met aanmelden.

Uiterlijke aanmeldingsdatum: 1 augustus
Annulering uiterlijk: 15 augustus

Iedereen die zich vóór de uiterlijke aanmeldingsdatum opgegeven heeft, ontvangt een schriftelijke bevestiging.

Opmerkingen

- De excursieprijs is inclusief entree en koffie of thee maar exclusief een maaltijd.
- De deelnemers krijgen in de bus een uitgebreide beschrijving met routekaartje.
- In de bus wordt niet gerookt!
- Eventuele vragen worden gaarne beantwoord door Gerard Koster (050-5032537).

Cd-rom met een inventarisatie van de Groninger molens

De PR-commissie van de gezamenlijke molenorganisaties is bezig met de voorbereidingen voor het maken van een cd-rom waarop alle Groninger molens worden vermeld. Daartoe hebben in januari alle molenaars een afdruk ontvangen van de gegevens van de website van Vereniging De Hollandsche Molen met het verzoek deze te controleren en/of aan te vullen.

De vernieuwde gegevens zullen te zijner tijd ook aan de Vereniging De Hollandsche Molen beschikbaar worden gesteld voor de website. Dit plan kan echter pas gerealiseerd worden als van alle molens de gegevens binnen zijn. **Van 34 molens hebben we nog geen reactie ontvangen!**

Beste vrijwillige molenaar, heeft u uw molengegevens al doorgegeven? Voor vragen kunt u contact opnemen met het molenbureau: Aaf de Weerd.

Als prijzenswaardig voorbeeld... *De Zwaluw* (66) te Zuurdijk [43]. (Zie ook de link Invulformulier in de onderste helft van de startpagina van www.groningermolens.nl. Makelijker kunnen we het niet maken...)

Plaats en gemeente:

Zuurdijk, gem. De Marne

Naam van de molen:

De Zwaluw

Adres / ligging:

Moeshorn 2, bij de kerk

Eigenaar:

Vereniging De Hollandsche Molen

Type:

achtkante bovenkruier met stelling

Functie:

koren- en pelmolen

Bouwjaar:

1858

Molenaar

- 1^e Molenaar: Jan Gramsbergen, Hoofdweg 54, 9966VD Zuurdijk (0595-572155, jangramsbergen@wanadoo.nl)
2^e Molenaar: Ben Steyn, Hoofdweg 48, 9966VC Zuurdijk (0595-577045)
3^e Molenaar: Gerard Zijlma, Westpolder 12, 9975 WJ Vierhuizen (0595-401941, gerardzijlma@zonnet.nl)

Openingstijden

Meestal zondag van 12:00-16:00 uur. 's Zomers van mei t/m september op woensdag van 12:00-16:00 uur. Op afspraak kan er voor groepen op andere dagen (bij voorkeur zaterdag of woensdag) een rondleiding geregeld worden. Kosten zijn dan € 3,- per persoon, inclusief een kopje koffie of thee. Eventueel kunnen er pannenkoeken gebakken worden.

Activiteiten op de molen

Meelverkoop, rondleidingen, malen en soms pellen. Bij speciale gelegenheden, bijvoorbeeld Zuurdieksterdag, Landelijke Molendag, Groninger Molendag worden er pannenkoeken gebakken. Bij opening is er altijd wel koffie (of iets onder de kurk als het koud is).

Bouwwijze

Achtkante stellingmolen van het Groninger type; het houten achtkant is bekleed met red ceder; kap bekleed met dakleer; stenen onderbouw.

Bouwgeschiedenis

In het Gronings (overgenomen uit: Zuurdiek, mien Dörpke, deur J.S. van Weerden; 1966):
"Grondmeulen stamde oet 1831. Eerste eigender was J.H. Tempel. Ien 1857 is meulen 10 vout omhoog bröcht. Aigender was dou E. J. Kamphoes. Op 28 aug. 1858 is e deur 't onweer aan grond tou öfbraand, moar vot weer roemer opbouwd en dou bennen der ook pelstainen ien komen. Noam is "De Zwaluw". Stoom kwam ien 1909, elektrisiteit ien 1929."
Sinds 1974 is de Hollandsche Molen eigenaar van de molen. Restauratie begon in 1976, de molen werd van de grond af opnieuw opgebouwd, er werd gebruik gemaakt van het oude achtkant. Er werd één koppel maalstenen (17der kunststenen) geplaatst; in de oude molen stonden er twee. Dit is nog te zien aan het oude achtkant. Ook de pelstenen (diameter 1,70m) werden weer geplaatst met een jacobs ladder van eerste naar tweede pelsteen en daarna naar de zeef. Waaierkast weer aanwezig op de eerste zolder.

TECHNISCHE GEGEVENS

Kruiwerk Voeghouten sleepkruiwerk, ijzeren kruilier met kabel en haak.

Bovenas IJzergieterij Prins van Oranje, nr. 1320 uit 1886.

Vang Vlaamse vang.

Gevlucht Gelaste stalen roeden, fabriikaat J. Buurma Oudeschans (1978), nr. 86 (buitenroede) oudhollands opgehekt met zeilen en nr. 87 (binnenroede) zelfzwichting, neusremklep in de voorzomer (Doorbosch, Adorp)

Inrichting 1 koppel maalstenen (kunststenen), kammenluiwerk, complete pellerij met waaierkast en zifterij.

Overbrengingsverhoudingen Bovenwiel 62 kammen; bonkelaar 30 kammen; takrad 85 kammen; steenrondsel 24 staven; pelrondsel 18 staven. Kammenluitafel 25 kammen.

Bovenas - maalstenen 1:7,31. Bovenas - pelstenen 1:9,76.

Bedrijfsvaardigheid In orde.

In bedrijf Geregeld: zondag

Onderhoudstoestand Goed

Biotoop: Niet best. In het noorden hoge kastanjabomen bij de kerk. In het westen hoge populieren. Zuidwest tot zuidoost redelijk. In het oosten hoge bomen bij de boerderij.

Bijzonderheden: Door zijn compleetheit een goede instructie- of examenmolen.

Molenassen van De Muinck Keizer (vervolg)

Ook in de *Noordermolen* (85) te Noorddijk [54] ligt een gietijzeren as van De Muinck Keizer uit Martenshoek.

Op de foto is te zien dat het hier gaat om een as uit 1905 met het nummer 128. Hiervan is bekend dat hij in 1905 is geplaatst in de molen van de Euvelgunner molenpolder. Deze molen is gebouwd in 1817 en in 1905 verplaatst. Er werd toen een gedenksteen ingemetseld en op dat moment kreeg hij dus de genoemde nieuwe as. Hij heeft niet zo heel lang dienst gedaan want de molen brandde af in 1916. De restanten werden gesloopt waarbij de gedenksteen bewaard werd.

De gedenksteen is tegenwoordig weer verenigd met zijn bovenas. Kort voor zijn overlijden heeft de heer W.O. Bakker mij gevraagd even langs te komen omdat hij wat voor mij had. Toen heeft hij de gedenksteen aan mij gegeven omdat hij graag wilde dat de beide overgebleven stukken van de voormalige Euvelgunner molen bij elkaar zouden blijven.

De Euvelgunner molenpolder werd verenigd met de Noorder- en Zuider Middelberterpolder tot het Waterschap De Driebond en kreeg elektrische bemaling. In 1920 werd inderdaad een **tweede-**

hands gietijzeren as geplaatst in de *Noordermolen* ter vervanging van een waarschijnlijk gebroken houten exemplaar. (Het gat in het huidige bovenwiel is ook hier veel groter dan feitelijk nodig is voor een ijzeren as.) Ter gelegenheid daarvan is onderstaand gedicht door Barteld van Dijken gemaakt. Het originele exemplaar (afkomstig van molenaar S. Schuur, Noorddijk) is in mijn bezit en wordt hier letterlijk, dus in de oude onsystematische spelling, afgedrukt.

Het werk is afgelopen
De as ligt op zijn plaats
En zonder het te kopen
Krijgen menschen heel veel praats.
En dit is zeker en gewis
Dat het eerste en ook de laatste is
Want is deez as nu weer kapot
Dan ben ik misschien al lang verrot.

Nu is die oude sukkelaar
Weer in zijn eer hersteld
Tot groot gerijf van de molenaar
Maar kost de boeren geld.
Maar blijft nu maar laag waterstand
Dan is heel veel zorg aan kant.

Verstild verleden (44)

Schipper mag ik over varen. De schoolkinderen in Garnwerd konden dit lied vroeger uit volle borst meezingen totdat Koster uit Stadskanaal aan de voet van de molen een brug over het Rietdiep bouwde en het veer uit de vaart werd genomen. Molenliedjes konden de kinderen in ieder geval wel blijven zingen, zelfs tot op de dag van vandaag.

Molen *De Meeuw* werd in 1851 gebouwd voor W.H. Pathuis. Pathuis was bovendien bakker in Garnwerd, toen overigens nog een dorp vol bedrijvigheid en kleine middenstanders. Geen wonder, het Rietdiep speelde nog een belangrijke rol als verbindingssader voor de Stad en regelmatig lagen er schepen voor de wal. Toch vormde het Rietdiep ook een barrière en de molenaar zal zeker geen traan gelaten hebben bij het verdwijnen van het veer. Anderzijds betekende een verbeterde wegverbinding voor veel molens ook het einde. De concurren-

tie kwam letterlijk dichterbij. Menig concurrent kocht aan het begin van de twintigste eeuw een molen op om ze vervolgens uit bedrijf te nemen. Aanvoer van graan en verkoop van meel kon immers dankzij de vrachtauto vanuit een veel verder gelegen maalderij plaats vinden.

Uiteindelijk hield ook molen *De Meeuw* geen stand tegen de modernisering, maar hij bleef gelukkig bestaan, zij het zonder pelstenen. De molen vormt samen met het bekende café Hammingh een *landmark* voor Groningen. Het is de molen waar de eerste vrijwillige molenaar van Groningen, Harm van Huis, de wieken weer regelmatig in beweging liet komen. Hij was ook de eerste vrijwillige molenaar in Groningen waar ik kennis mee maakte en zijn enthousiasme voor de molen stak hij niet onder stoelen of banken. Ik had dit helaas bij een bekende beroepsmolenaar in het Noorden van de provincie

al eens anders mee gemaakt. Geen thee, geen koffie, slechts een nors gezicht. Harm was enthousiast en al even enthousiast over zijn onafscheidelijke oude Volvo, die ik natuurlijk, net als de molen, van binnen en van buiten moest bekijken. Een Volvo die hij ooit op zijn trouwdag aan het begin van de jaren zestig, nieuw had aangeschaft.

Helaas was zijn enthousiasme ook groot voor dat andere graanproduct en overleed Harm van Huis op veel te jonge leeftijd. Zijn enthousiasme was echter voor mij aanstekelijk en daarom is molen *De Meeuw* voor mij nog altijd Pat, uhh ik bedoel, Huis zijn molen.

Foto: Collectie Rijksdienst voor Monumentenzorg, Zeist

Reacties op de Eerste Nederlandsche windmotorenfabriek

Omdat er naar aanleiding van mijn oproep in Verstild Verleden (42) over de Eerste Nederlandsche Windmotorenfabriek relatief weinig reacties binnen waren gekomen, besloot ik eens een gokje te wagen

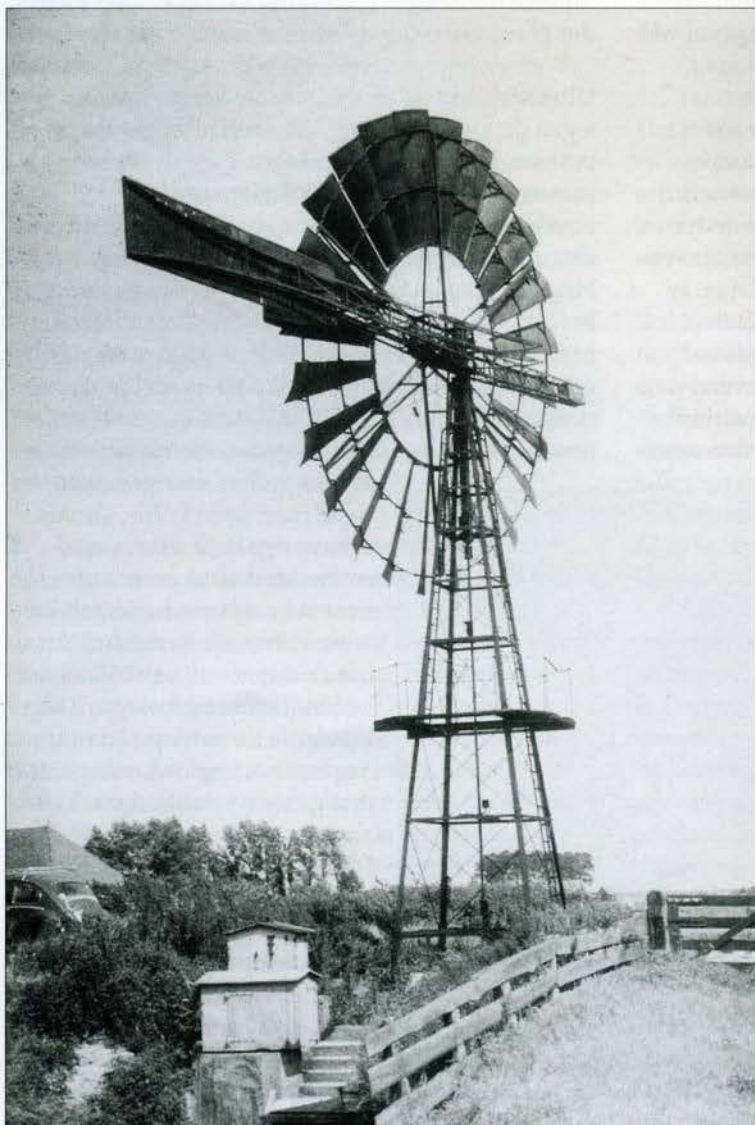
via het Dagblad van het Noorden. Daar waren vast wel lezers te vinden die niet zo huiverig tegen zo'n windmotor aankijken als de traditionele molenaars. Verslaggever Harry Wubs was bereid om de oproep

over te nemen en zie, de reacties stroomden van verschillende zijden binnen.

Inmiddels beschik ik over voldoende materiaal om een artikeltje te schrijven en er zijn zelfs enkele afbeeldingen binnengekomen van door Loning gebouwde molens. Ik sprak zelfs met een oud werknemer. Momenteel zet ik de puntjes op de i.

Wat nog ontbreekt, zijn personeelsfoto's en foto's van de fabriek. Het pand bestaat overigens nog steeds, maar we laten u nog even in het ongewisse. Het was niet de bekende hoefijzerfabriek, zoals zo velen dachten, nee, het wordt een verhaal van staal, zwaar werk, verhuizingen, bouwafspraken en van Coca Cola!

Wordt vervolgd...

Eén van de door Loning gebouwde windmotoren, ± 1972 (Medemblik)

Foto: P. Groot, Winsum

Molens on line

We keken al eens eerder bij de burens op het web. Nu gaan we naar Ostfriesland. Elke insider weet dat dit gebied nog heel wat te bieden heeft voor de molenliefhebber, maar ook op ander gebied valt er bij onze oosterburen genoeg te beleven. De *Ostfriesische Landschaft* heeft daarom een website ontwikkeld waar men de regio op cultureel gebied wil promoten. Waar de nieuwe Cultuurnota van de provincie Groningen met

geen woord over de molens rept, zijn de *Ostfriesen* trots op hun bezit. Zelfs zo trots dat alle molens op de website www.ostfriesischeland-schaft.de/ onder het kopje **Kultur** zijn te vinden.

De website van de *Ostfriesische Landschaft* is op zich zeer overzichtelijk van opzet. Toch merken we ook hier de handicap dat niet alles even adequaat wordt bijgehouden. Zo zagen

we bij de activiteitenkalender nogal wat oud nieuws. Volgens de webmaster zou dit binnenkort veranderen, maar had men nu nog problemen met de uitvoering. Hetzelfde kunnen we zeggen van de link naar de molens. Op zich is ook hier alles zeer informatief opgezet en voorzien van leuke foto's, maar soms is de informatie zeer gedateerd. Toegangsprijzen in Duitse Marken: dat kan toch echt niet meer!!!

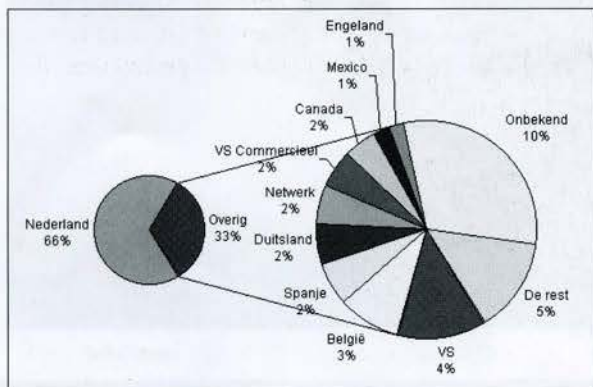

Bezoekers op de homepage van de Groninger molens

Zoals u waarschijnlijk al hebt gemerkt, worden de webpagina's van de gezamenlijke Groninger molenorganisaties op het moment duchtig onder handen genomen. Aangezien ook de bezoekersteller op de homepage www.groningermolens.nl binnenkort wordt vernieuwd, is het aardig eens te kijken wat deze teller ons tot nu toe te melden heeft. De huidige teller meet sinds 29 april 1999. Het aantal pageviews vanaf toen tot nu toe is 29.833. De drukste bezoekersdag tot nu toe was 12 augustus 2001 met 98 pageviews. De verdeling over de landen van herkomst van de bezoekers, alsmede het aantal keren dat het bezoek plaatsvond geeft het volgende beeld:

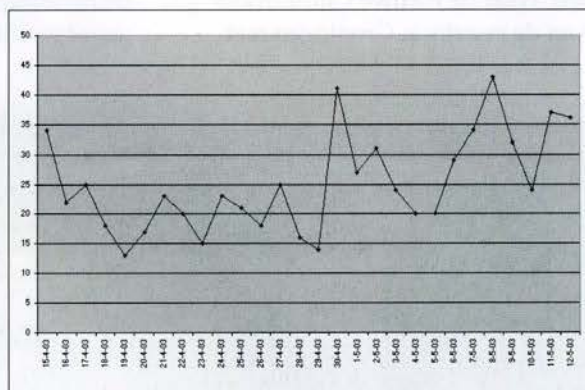
Nederland	19987
VS	1247
België	902
Spanje	640
Duitsland	607
Netwerk	557
VS Commercieel	557
Canada	480
Mexico	244
Engeland	219
Onbekend	2996
De rest	1397
Totaal	29833

In een procentueel cirkeldiagram ziet dat er als volgt uit:

Opvallend hierbij is, dat pakweg eenderde van de bezoekers niet uit Nederland komt of dat het onbekend is waar ze zich bevinden (op nepadressen!). De Verenigde Staten (twee categorieën) nemen een behoorlijke tweede plaats in.

Om een idee te krijgen van de frequentieverdeling van het bezoek geven we ook nog een grafiek van de dagelijkse aantallen in een recente maandperiode (15 april t/m 12 mei 2003). Dat waren in totaal 702 bezoeken in 28 dagen.

Uit het bovenstaande mogen we mijns inziens de conclusie trekken dat de Groninger homepage in de belangstelling staat, goed te vinden is en de moeite van het bezoeken waard is.

Project Widde Meuln in Ten Boer

Van welke kant je Ten Boer ook binnenrijdt, je wordt onvermijdelijk geconfronteerd met de *Widde Meuln*. De molen is als het ware het visitekaartje dat het dorp afgeeft bij de entree van Ten Boer. Het is niet voor niets dat het Groninger Molenboek (1981) schrijft: '... er bestaat nog een kans dat deze molen nog eens in oude glorie zal herrijzen. Het zou een grote aanwinst betekenen voor het dorpsgezicht van Ten Boer.'

Drie maal scheepsrecht

Al vrij snel nadat de *Widde Meuln* in 1935 ontmanteld werd, zijn er plannen gemaakt om de molen te restaureren. Nog voor de Tweede Wereldoorlog werd de eerste poging ondernomen. Tevergeefs, waarschijnlijk doorkruiste het uitbreken van de oorlog dit plan. Lange tijd bleef het daarna stil aan het molenfront. De molen verpauperde steeds meer tot dat er een groen uitgeslagen romp overbleef, in de

wandelgangen ook wel peperbus genoemd naar de vorm van het object. Het is te danken aan de solide stenen romp dat restauratie nog steeds mogelijk is.

In 1992 werd opnieuw initiatief genomen de molen gerestaureerd te krijgen. Daartoe werd de Stichting Groninger Molenvrienden opgericht. Met geringe middelen, maar met veel enthousiasme en doorzettingsvermogen werd de restauratie in gang gezet. Onder begeleiding van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg werd in de afgelopen jaren de molenromp aangepakt en de molen van een stelling voorzien. Tevens werden in de molen de zolders grondig hersteld en werd de paardenstal gerestaureerd.

Zo moet ie worden
Foto: Arjen Strijkstra, Groningen

Helaas bleek het niet mogelijk voldoende gelden uit het rijksbudget vrij te maken om de molen volledig te herstellen. Het zittende bestuur zag geen mogelijkheden om de restauratie te voltooien en de molen dreigde in de verkoop te gaan waarmee de bestemming ervan volstrekt ongewis zou worden. Daarmee strandde ook de tweede poging.

Een bericht in de pers dat de molen te koop zou worden aangeboden, met alle mogelijke kwalijke gevolgen van dien, bracht een viertal vrienden bijeen in het huiskamercafé 't Jopje in Thesinge. Ze vormden spoedig het nieuwe bestuur van de Stichting Groninger Molenvrienden die onder de nieuwe naam Stichting Widde Meuln de taken van de vorige eigenaar zou voortzetten.

Indien deze poging slaagt, hetgeen in hoge mate van de politiek en de inwoners van Ten Boer afhangt, dan zou dit tevens een waardering betekenen voor al het vrijwilligerswerk dat eerdere initiatiefnemers in de twee voorgaande pogingen hebben ontplooid.

Doorstart van de restauratie

Op 25 april 2003 is op feestelijke wijze een doorstart gemaakt met de restauratie van de molen. Ongeveer 50 genodigden namen kennis van de onthulling van een groot informatiebord waarop de molen in oude glorie prijkt.

Zowel de Wethouder van Cultuur in de gemeente Ten Boer, mevrouw J. Zwerver, als de Gedeputeerde voor Cultuur de heer J.C. Gerritsen spraken de genodigden toe. Iedereen kreeg vervolgens ruimschoots de gelegenheid om onder het genot van een hapje en een drankje de molen te bezichtigen en kennis te nemen van de restauratieplannen.

Correspondentieadres: Gerichtstraat 4, 9791 BG Ten Boer (restauratie@widdemeuln.nl)

(Deze tekst is door de redactie van *De Nieuwe Zelfzwichter* samengesteld uit delen van de toespraak van de stichtingsvoorzitter K. van der Laan, gegevens op de webpagina's (www.widdemeuln.nl) en in de informatiebrochure van het Project Widde Meuln.)

Prins Bernhard Cultuurfonds

Het Prins Bernhard Cultuurfonds ondersteunt cultuur in Nederland door jaarlijks meer dan 3000 subsidies te geven - bijvoorbeeld aan activiteiten rond molens. Om dat te kunnen doen is het Cultuurfonds onder andere afhankelijk van donateurs. Om meer donateurs te werven heeft het fonds een aantal publiciteitsmiddelen aan het Molenbureau gestuurd. Onder andere een cd-rom met deze advertentie.

www.cultuurfonds.nl

Postbus 19750
1000 GT Amsterdam
020 - 520 61 30

AGENDA tweede halfjaar 2003

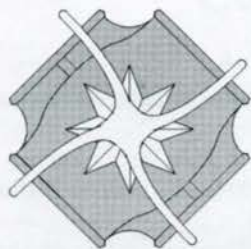
21 en 22 juni	Brabants Molenweekend (www.molens.net/noord-brabant/molenweekend)
28 juni	10 ^e Westlandse Molendag
	Zeven koren- en vijf watermolens zijn in werking en te bezichtigen
5 juli t/m 23 augustus	Verkooptentoonstelling GRONINGANA bij boekhandel Godert Walter, Groningen
23 augustus	19 ^e Drentse molendag (info: 0592-340480)
30 augustus	Korenmolen <i>Aeolus</i> , Farmsum: feest 25-jarig bestaan, van 10:00 tot 16:00 uur.
13,14 september	Open Monumenten weekend

Open dagen Oost-Groninger molens 2003

21 juni	<i>Vestingmolen</i> Bourtange
zo 22 juni	<i>De Westerse</i> te Nieuw Scheemda
28 juni	molens te Winschoten
5 juli	molens Weddermarke en Wedderveer
zo 6 juli	korenmolen <i>Ganzedijk</i> te Finsterwolde
12 juli	<i>Noordstar</i> te Noordbroek, <i>De Korenbloem</i> te Vriescheloo
19 juli	<i>De Dellen</i> te Nieuw Scheemda
2 augustus	molens in Winschoten
9 augustus	<i>Noordstar</i> in Noordbroek
16 augustus	<i>Niemans</i> molen in Veelerveen
zo 17 augustus	<i>De Westerse</i> in Nieuw Scheemda
23 augustus	<i>Veldkamp's meulen</i> in Bellingwolde
30 augustus	<i>De Onrust</i> in Oude Pekela, <i>Vestingmolen</i> Bourtange
6 september	<i>De Dellen</i> in Nieuw Scheemda, <i>Niemans</i> molen in Veelerveen
20 september	molens in Winschoten, <i>De Korenbloem</i> in Vriescheloo
27 september	<i>Vestingmolen</i> Bourtange
zo 28 september	Korenmolens <i>Ganzedijk</i> (Finsterwolde)
4 oktober	Molens Weddermarke en Wedderveer
11 oktober	<i>De Dellen</i> in Nieuw Scheemda, <i>Veldkamp's meulen</i> in Bellingwolde
zo 19 oktober	<i>De Westerse</i> in Nieuw Scheemda
25 oktober	molens in Winschoten

De molens zijn geopend van 13:00 tot 16:00 uur. De molenaar is dan aanwezig.

Delfzijl:	Molen <i>Adam</i> is elke zaterdag van 14:00 tot 17:00 uur open
Eemshaven:	<i>De Goliath</i> is elke zaterdag en zondag van 13:30 tot 17:00 uur open.
Eenrum:	<i>De Lelie</i> is geopend van 1 april tot 1 oktober elke zaterdag van 13:00 tot 18:00 uur.
Farmsum:	<i>De Aeolus</i> is elke dinsdag- en donderdagmiddag open (m.u.v. de schoolvakanties).
Garsthuizen:	<i>De Hoop</i> is geopend op zaterdagmiddag en incidenteel op zondag.
Haren/	<i>De Helper</i> is van 1 mei tot 1 oktober elke zaterdag van 8:00 tot 12:00 uur open en op
Paterswoldsemeer:	zondag van 14:00 uur tot 17:00 uur.
Leegkerk:	<i>De Jonge Held</i> is iedere tweede zaterdag en zondag van de maand open. U kunt ook een afspraak maken met molenaar Hilbrand Hut, tel. 0594-549709.
Niebert:	De zeskante korenmolen is open op zaterdag en zondag van 13:30 tot 17:00 uur (door de weeks na afspraak met molenaar Broekema)
Nieuw Scheemda:	<i>De Dellen</i> is elke maandagavond tot zonsondergang en op zaterdag van 9:30 tot 12:00 uur open
Uithuizen:	<i>De Liefde</i> is elke dinsdag en donderdag van 10:00 tot 16:00 uur open en tevens op 16 augustus en 18 oktober.
Vriescheloo:	<i>De Korenbloem</i> is elke zaterdag en zondag van 10:00 tot 16:00 geopend

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN DE
GRONINGER MOLENS

STICHTING DE GRONINGER MOLEN

GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

